WŁODZIMIERZ GALEWICZ

STUDIA Z KLASYCZNEJ ETYKI GRECKIEJ

Kęty 2020
WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

FUNDAMENTA
Studia z historii filozofii
t. CI
Seria pod redakcją Mikołaja Olszewskiego, Zbigniewa Nerczuka
i Antoniego Szweda

© 2020 by Włodzimierz Galewicz

Wydanie pierwsze

Recenzja: dr hab. Zbigniew Nerczuk
Redakcja i korekta: Łukasz Front
Projekt okładki i łamanie: PA
Druk i oprawa: Drukarnia Wielkopolska Sp. z o. o.
ul. Dziewińska 41
60-178 Poznań

Projekt został sfinansowany ze środków na działalność naukowo-badawczą
Instytutu Filozofii UJ

Na okładce wykorzystano fragment ryciny *Arystoteles nauczający Aleksandra Wielkiego*

ISBN 978-83-66315-45-7

Wydawnictwo Marek Derewiecki
ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty
tel./fax 33/8454149, 603931607
e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl
Księgarnia: www.derewiecki.pl
Dystrybucja: tel. 502637305

Słowo wstępne

Wydawany tom zawiera dwanaście prac będących rezultatem moich wieloletnich studiów nad klasyczną etyką grecką – etycznymi problemami w dialogach Platona i wybranymi tematami filozofii praktycznej Arystotelesa. Ukazujące się w nim teksty pochodzą z różnego okresu. W pierwszej części książki mieszczą się nieznacznie tylko przerobione i uzupełnione wersje pięciu artykułów, które w swoim czasie – około 20 lat temu – poświęciłem etyce Sokratesa i Platona [1]. Zdecydowałem się do nich powrócić, gdyż obecnie są trudno dostępne, a chciałbym wierzyć, że mogą być jeszcze przydatne dla niektórych czytelników. Także trzy ostatnie teksty z części drugiej, dotyczącej etyki Arystotelesa, są w dużej mierze zaczerpnięte z moich wcześniejszych publikacji. W dwóch pierwszych, omawiających Arystotelesowskie pojęcia racjonalnej decyzji (*prohairesis*) i słabej woli (*akrasia*), wykorzystuję obszerne fragmenty odpowiednich rozdziałów [2] mojej książki *Z Arystotelesem przez greckie tragedie. Glosy i ilustracje do «Etyki nikomachejskiej»* (Wydawnictwo Literackie: Kraków 2002), uwolnione od literackiego lub filologicznego kontekstu, który co prawda

---

[1] W kolejności alfabetycznej (nieprzestrzeganej w tym tomie) są to artykuły: *O źle używanych dobrach: aksjologiczna antynomia w «Eutydemie» Platona*, „Kwartalnik Filozoficzny", 1, 1997, s. 113–127; *Leontios i trupy: o Platońskiej etyce godności*, „Kwartalnik Filozoficzny", 2, 1998, s. 47–69; *Platon o przyjemnościach życia tchórzliwego*, „Kwartalnik Filozoficzny", t. XXVII, 1, 1999, s. 83–98; *Myślowy eksperyment w Platońskim «Filebie»*, w: *Logika & filozofia logiczna*, zebrali i zredagowali A. Pietruszczak i J. Perzanowski, Toruń 2000, s. 447–463; *O dwóch podstawach intelektualizmu Sokratesa («Protagoras» 351b – 357e)*, „Kwartalnik Filozoficzny", t. XXIX (2001), z. 1, s. 29–48. Na dwa inne studia poświęcone (między innymi) etyce Platona i pochodzące z tego okresu – *Samowystarczalność najwyższego dobra u Platona, Arystotelesa i Tomasza z Akwinu*, „Roczniki Filozoficzne", t. XLIX, z. 1, 2001, s. 5–23; oraz: *Fenomenologia Dobra w dialogach Platona*, „Etyka", 35 (2002), s. 99–116 – w obecnym wyborze zabrakło już miejsca, ale są one dostępne w postaci zdigitalizowanej, tak iż zainteresowany czytelnik może do nich bez trudu dotrzeć.

[2] Chodzi o eseje *Warkocz Medei* i *Spór o słabą wolę*.

wzbogacał ich treść, ale dla niektórych bardziej filozoficznie nastawionych czytelników był przypuszczalnie raczej zaporą aniżeli zachętą (badaczom zajmującym się tematyką tych tekstów zalecałbym jednak sięgnięcie do ich obszerniejszych wersji). Do słabej woli lub akrazji, a także spokrewnionej z nią „nieodporności", jako intrygujących, a nie zawsze właściwie interpretowanych kategorii moralnej psychologii Arystotelesa, odnosi się również ostatnia pozycja w tej książce, będąca i tym razem dosyć wierną kopią jednego z moich wcześniejszych studiów [3].

Pomiędzy tymi dwoma „starszymi skrzydłami" w oddawanym tomie mieszczą się cztery nowo napisane studia z etyki Arystotelesa, dotyczące głównie jego teorii dobra i szczęścia (czy też eudajmonii). Mają one tworzyć tematyczną całość, która – po niedawno wydanej książce *Odpowiedzialność i sprawiedliwość w etyce Arystotelesa* (Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2019), a także prezentacji odpowiednich obszarów etyki Arystotelesa w moich wstępach do etycznych traktatów Tomasza z Akwinu [4] – jest moją kolejną próbą prześledzenia pewnego ważnego wątku w tej żywej, wciąż na nowo odzyskiwanej tradycji.

*

Przytaczając fragmenty z dzieł Platona i Arystotelesa w polskim tłumaczeniu, korzystam z ich istniejących przekładów, których autorów można łatwo znaleźć w zamieszczonej na końcu książki bibliografii. Jeżeli jednak tych dostępnych przekładów jest więcej, podaję też w głównym tekście, który z nich cytuję. W niektórych wykorzystywanych tłumaczeniach – chociaż jedynie tam, gdzie jest to naprawdę konieczne do moich interpretacyjnych celów – wprowadzam też własne poprawki, które za każdym razem ujmuję w spiczaste nawiasy < > i usprawiedliwiam w przypisach.

Niektórych zmian lub uzupełnień, wprowadzonych do mojego własnego tekstu w trakcie jego końcowej korekty, dokonałem pod wpływem pomocnych uwag podsuniętych przez prof. Zbigniewa Nerczuka, któremu w tym miejscu chciałbym serdecznie podziękować za uważną lekturę tej książki, jak również za jej życzliwą recenzję.

---

[3] *Arystoteles o nieopanowaniu i nieodporności*, „Kwartalnik Filozoficzny" 2000, t. XXVIII, 3, s. 27–38.

[4] Por. zwłaszcza: Tomasz z Akwinu 2006, 2008, 2011.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne 3

CZĘŚĆ I. ETYCZNE WĄTKI W DIALOGACH PLATONA 5

I. O DWÓCH PODSTAWACH INTELEKTUALIZMU SOKRATESA (*PROTAGORAS* 351B – 357E) 7

II. O PRZYJEMNOŚCIACH ŻYCIA TCHÓRZLIWEGO (*GORGIASZ* 497E – 499B) 26

III. O ŹLE UŻYWANYCH DOBRACH (*EUTYDEM* 278E – 283E) ... 42

IV. LEONTIOS I TRUPY: O PLATOŃSKIEJ ETYCE GODNOŚCI (*PAŃSTWO* 439E – 440B) 59

V. MYŚLOWY EKSPERYMENT W PLATOŃSKIM *FILEBIE* 81

CZĘŚĆ II. Z ETYKI ARYSTOTELESA 99

VI. O DOBRACH CZŁOWIEKA 101

VII. O NAJWYŻSZYM DOBRU (*TAGATHON*) 119

VIII. O SZCZĘŚCIU (*EUDAIMONIA*) 140

IX. O RODZAJACH ŻYCIA 159

X. O POSTANOWIENIU LUB WYBORZE (*PROHAIRESIS*) 175

XI. O NIEOPANOWANIU LUB SŁABEJ WOLI (*AKRASIA*) 191

XII. O NIEOPANOWANIU I NIEODPORNOŚCI 212

Literatura cytowana 223

Indeks dzieł cytowanych 229

Indeks osób 232